İş günü

ADSIZ ŞEİR

Rəsul Rzaya

Günəş intihar etməz,
Eh, ona nə var ki!..
Ay onun işığıyla
parlayır,
hər kəs bilir.
Lakin aylı gecələr
daha xoş görünürsə,
bunun suçu kimdədir?
Suyu doğramaq olmaz.
Eh, ona nə var ki!..
Ən iti bir xəncəri
o, bağrında saxlayar.
Lakin könül bir sözdən
dərin yara alırsa,
əcəb, kimdir günahkar?
Bahar neçin gəlməsin?
Eh, ona nə var ki!..
Nərgizlər, bənövşələr,
yollarında açılır.
Lakin bir sarı yarpaq
saplağından qoparsa,
suçlu yaşıl baharmı,
qüvvətli ruzgarmıdır?
Şam qış nədir bilməyir.
Eh, ona nə var ki!..
Ömrü boyu yamyaşıl
atlazlara bürünür.
Lakin ruzgar lalənin

ləçəyini tökərsə,
suçlu zəif laləmi,
qüvvətli rüzgarmıdır?
Bir gün dedim ki, xəyal...
Eh, ona nə var ki!..
Onunçün nə bir hüdud,
nə zaman, nə məkan var.
Lakin... birdən həqiqət
gəldi qarşımda durdu.
Dedim: nə xəyal
nə də...
Bildim, mənəm günahkar.
Düşündüm, durdum bir az.
Dilləndi qəlb yaramaz.
Və dedi:
– Qınama, dostum, məni!
Mən bir ayna deyiləm,
durğun, duru göl kimi
məhəbbətsiz, nifrətsiz
sakit alam qoynuma
mənə yaxın gələni.

1934

İKİ MƏRYƏM OĞLU

Anamın adı Məryəm idi

Otağım doludur sükutla.
Sükut içində mən,
qalınqabıq meyvə içində qalmış
tum kimi.
Nə qapı döyülür,
nə telefon zəngi var.
Divarda daş ayna.
Ordan baxır mənə

Məryəm oğlu,
Gözləri dolu.
Ancaq,
nə arxasında qanlı çarmıx,
nə başında tikanlı çələngi var.

1960

ÖZÜNÜÖYMƏZLİK

Kölgələr xəbər verir
axşamın kədərindən.
Şimşək çaxır,
İndicə yağacaq
gildir-gildir.
Lermontov deyiləm mən,
Şekspir də deyiləm;
nə olsun ki,
onlar da
Rəsul Rza deyildir.

1948

HƏSƏD

Mən heç nəyə,
heç kimə
həsəd aparmadım;
bir gün, bir an belə;
bahardan başqa,
bir də,
nəğməli, nəğməsiz quşlardan başqa...
Gənclik getdi;
apardı həvəsimdən çoxunu:
qollarımın girini.
Eləyə bilmədim,
istəklərimin
onda birini.
Həsəd aparmadım gəncliyə –

cavansan deyə.
Bilirəm onu da gözləyir qocalıq...
24 ölkə gəzdim,
böyüklü, kiçikli.
Küçələri, meydanları,
insanları
təmizli, çirkli.
Neçə yüz ölkəni
görməmişəm hələ.
Atlantikdə üzdüm.
Hind okeanına baş vurdum.
Şimal, Cənub okeanlarını
görməmişəm hələ.
Ekvatoru keçdim.
Baqorda düyü arağı içdim.
Gəzdim əfsanəli Balini.
Düşündüm bəşər oğlunun
ağlı-qaralı iqbalını.
Gördüm Sinqapurda
sırğalı-sırğalı xurmaların
qara kölgəsini.
Gördüklərim az deyil,
görmədiklərim daha çoxdur.
Hərdən ömrün gizli möhləti
məni qorxudur.
Fikri, sözü döyənək,
sətirləri kələ-kötür, dəyənək
mənəm, mən, mənçilərin
həsəd, qibtə etməli
nəyi var?
Bir naxışlı köynəyi,
bir gülrəng eynəyi var.
Ancaq,
heç kəsə həsəd aparmadım,
aparmıram,
bircə bahardan başqa,
bir də, qanadlı quşlardan başqa.

1976

İŞ GÜNÜ

İstər yağış çiləsin,
istər qızmar gün olsun,
istər şaxta;
bu gün də iş günüdür,
sabah da.
İnsanın iş günü
azalsa da, çoxalsa da,
insanlığın iş günü bitməyəcək.
İnsan orbit-orbit gəzəcək
ulduzların beşiyini.
Səhralara bahar səpək!
Günəş tökək yuvamıza!
Qaralmasın ömrümüzün
nə bir anı, nə beş günü.
Ulduzlar yanır.
Dəryalar dalğalanır.
Tumlar cücərir torpağın qoynunda.
Yer kürəmiz fəsil-fəsil
təzələyir dəyşəyini.
Tükənmir kainatın iş günü.
Dünən də iş günü idi,
bu gün də,
sabah da olacaq həyatın
iş günü.
Nə yorğunluq, nə intizar!
Nə təqvimi müxtəlif rənglərə
ayıran olsun.
Ömrümüz iş günü,
Hər iş günümüz bayram olsun.

1963

ŞEİR YAZMAĞIM GƏLİR

Siqaretlər:
"Bal arısı", "Filter", "Nizami".
Papiroslar:
"Azərbaycan", "Yubiley", "Bakı".
Kibritlər:
Bəzəkli, saya:
irili-xırdalı.
Bu da modabazlara gözdağı:
qazlı alışqan.
Mən ki papiros çəkən deyiləm.
Amma!
Yığmışam bunları
masanın siyirtməsinə,
kitab taxçalarına,
qutu-qutu,
bağlama-bağlama.
Nədir bu nikotinli
can yağıları!
Nəyimə gərəkdir onlar!
... Görəsən nə çəkirmiş,
döyüşqabağı
qoşunlar.
Nə çəkirmiş sərkərdələr,
fironlar!

Bakı, 1962

BİLİRƏM, BİLMİRƏM

Şeir yaza bilmirəm
neçə gündür,
nə qafiyəli,
nə qafiyəsiz.
Bilmirəm, bilmirəm.

Şeir vəzndirsə – bilirəm,
ahəngdirsə – bilirəm.
Qafiyə, rədif, təşbehdirsə – bilirəm.
Təzaddırsa,
fel, sifət, adlıqdırsa – bilirəm.
Ancaq,
şeir yaza bilmirəm
neçə gündür.
Fikrim düyün-düyündür.

1969

MƏHƏMMƏD HADİ

Şeir yaza bilmirəm.
Nə ürəyim göynəyir,
nə sözlər yandırır dodaqlarımı.
Ağrısız, göynəksiz
şeir olarmı?!

1965

QƏLƏM

Başını dik tutdu qələm,
dayandı məğrur.
Nə bir kəlmə söz düşdü kağıza,
nə bir cümlə yarandı,
nə doğdu bir fikir.
Birdən hər şey dəyişdi.
Ağ kağıza düzüldü kəlmələr.
Nələr yarandı, nələr.
Bəli, birdən hər şey dəyişdi.
Baxdım:
qələm başını əymişdi.

1957

YAZI MASAM

Bayramqabağı,
yır-yığışda
sındırdılar bir qıçını.
Elə bildim əlimi kəsdilər.
Neçə saat əlləşdim o gecə;
ayağını mıxlayıb
yerinə bərkidincə.
Nə çəkic zərbəsindən,
nə şikəst ayağının titrəməsindən
şikayətləndin.
Mənim yazı masam!
Ürəyim doludur.
Dincəlmərəm səndən yazmasam.
Hələ yaraların sağalmamış
evə təzə bir masa gətirdilər.
Səni sürüdülər mətbəxə.
"Çolaq miz
şairə yaraşmaz" dedilər.
Bəhanə çoxmuş:
bir ayağın sınıq,
üstün cızıq-cızıq,
görkəmin köhnə,
üst-başın ləkə-ləkə.
Siyirtmələrin açılanda səs salır,
örtüləndə səs salırmış.
Yan-yörəndə toz qalırmış.
O gündən nə qədər vaxt keçib.
Ancaq, nə həsrətim azalıb,
nə vərdişim dəyişib.
İndi də, söz inadla
girmək istəməyəndə sətirlərə,
təşbehlər düşməyəndə yerinə,
qafiyələr toyuq yumurtası kimi
oxşayanda bir-birinə,
mətbəxə gəlirəm.

Üstündən götürürəm qab-qacağı.
Cib dəsmalımla silirəm üstünü.
Belə sakit, gecə yarı
açılır dərdlərimin, sevinclərimin
sənə tanış varaqları.
Səndə axtarıram,
saatlarla vurnuxub,
tapa bilmədiklərimi;
gözləri yumulu bir səhrayi kimi.
Mənim əziz masam!
Heç kəsə demə!
Təzə masa da bilməsin.
Altındakı sınıq kasa da bilməsin.
Mənim köhnə masam!
Hər dəfə səndən ayrıla bilmirəm,
Üz-gözünü əllərimlə sığallamasam!

1959

CİB DƏFTƏRİ

İş otağının divarlarına,
hər səhər içdiyim çayın buxarına,
Göyçayın çinarına,
ürəyimin ağrılarına,
alışan kimi alışmışam
qabığı göy müşəmbəli
cib dəftərimə.
Rəsmi mümkünlərdən,
boyat qaydalardan
soyuna-soyuna,
kimsəyə qızmadıqlarımı
demişəm ona.
Bilirəm etibarlı yoldaşdır.
Nə söz gəzdirən,
nə lovğalanan,

nə özündən deyəndir.
Nə yerlipərəst,
nə yalançı,
nə rüşvət yeyəndir.
Sevirəm
göy müşəmbə qabıqlı
cib dəftərimi.
Nə sevincimi gizlədirəm ondan,
nə dərd-sərimi.
Yaxşı tanımışam
cib dəftərimi.

avqust-dekabr, 1966

BİR ANLIQ SƏADƏT

Qar yağır lopa-lopa.
Pəncərədən baxıram.
O çırpınır.
Çıxarıb onu isti sinəmdən,
bir quş kimi,
pəncərədən buraxıram.
Gedir qartopu oynamağa.
O, mənim çocuqluğumdur.
Nə üzündə qırışıqlar,
nə gözündə dalğınlıq, kədər.
Qar yağır,
tökülür çiçək-çiçək.
Oynayır o, əlində əlcək.
Qaçır, atılır, gülür.
Qar yağır.
Çiçək-çiçək tökülür.
Çağırıram: Ey! Gəl! Gəl!
Açıqdır pəncərə.
Bir qar düşür ovcuma.
Naxışlı bir qar;

gümüş ulduz kimi.
Düşür və əriyir.
Əriyir qar topu oynayan uşaq da.
İndi bir mənəm,
bir də əlli səkkiz yazılı təqvim,
pəncərəsi açıq otaqda.

1958

YALAN

Ömrümdə yalan demişəm
ya az, yarım, ya çox –
bilmirəm.
Çocuqluqda yalan demişəm
doğruluğuna özüm inana-inana.
Bəzən yalan demişəm
doğrunun qorxusundan,
acısından dona-dona.
Bəzən yalan demişəm
içimdən yana-yana.
Bəzən yalan olub
istədiyimə inandırmağa
yeganə bəhanə.
Yalan eşitmişəm:
ağ, qara, qırmızı.
Bəzən "hamıdan gözəlsən" – deyib
qurutmuşam göz yaşını,
ovutmuşam şikəst bir qızı.
Yalan var inanımlı,
yerində, qısa.
Dünya qəmli olmazmı
doğrunun əkiz qardaşı
qərəzsiz yalan olmasa!..

1980

ANİ DUYUM

Hərdən mənə elə gəlir ki,
ulduzlar göyün yaxasında
sədəf düymələrdir.
Bu düymələri açsan
Başqa bir aləm görəcəksən.
Orda nə toz var,
nə duman.
Nə ölüm, nə qan.
Orda yaşayır
Zamanın süzgəcindən keçmiş
İnsan...

Döşənirəm torpağa üzü üstə.
Bağışla məni, böyük ana,
bağışla!
Könlünə dəydim
bu yanlışla.

1973

TƏK QALMAQ

Tək qalmağı sevmirəm,
tək olanda üzülür,
yaman yazıq oluram.
Beynim, qəlbim sıxılır.
Xəyalımda hərlənir
olmuşlar, olacaqlar,
keçmiş, keçməmiş çağlar.

Hadisələr bölünür
dağınıq, qıça-qıça;
bir-birinə bağlanır
ya dik, dümdüz, ya haça.

Birinə acıyıram.
Birini anlayıram.
Özüm sorur, sorğuma
özüm cavab verirəm.

Ümidim də yellənir
quru budaqda bir tək
yellənən yarpaq kimi.
Qalıram çox içində
bir azad dustaq kimi.

Nə yaxşı tək deyiləm.
Yalqızlığımı qovur
dost səsi pərən-pərən.
Ətrafım qalabalıq –
xatirə, gözləm, bilik.
Eşidirəm dost səsi.
Qeyri-tanışı belə
dinləyirəm, fikrimlə,
yaddaşımla, qəlbimlə.
Yaşamağın düşməni
yalqızlıqdır, təklikdir.
Bunu təkliyə qarşı
Boyun əyənlər bilir.

fevral, 1980

DEYİRLƏR AXŞAMLAR KƏDƏR GƏTİRİR

Deyirlər,
axşamlar kədər gətirir.
Deyirlər,
can sıxır qaranlıq gecə.
Deyirlər...
Deyirlər...
Gündüzlər necə?

Gündüzlər
səbirsiz gözləyirik ki,
bir axşam olsun,
bir gəlsin gecə!..

Qahirə, yanvar, 1959

İlqar

İLK SƏFƏR

Yenə qar, yenə qar!..
Uzanır yollar.
Kəlmələr dolaşır başımda.
Ağır tunc sətirlər
açılır qarşımda.

Qatarım fikrimi anlamış kimidir;
relsləri tıq-tırıq səsləyər.
Şerimi teleqraf dilinə döndərir,
göndərir.
Moskva yolunun töhfəsi.
Şairin ilk səfər nəğməsi!

Alınız!
Redaktor, redaktor, redaktor!
Qatarın təkəri
titrədir tər tökən şüşəni.
Pəncərə göstərir
ağ örtük, göy qurşaq meşəni.

Alınız!
Redaktor, redaktor, redaktor!
Çəkildim bir tənha guşəyə
Alnımı dayadım mehriban şüşəyə.
Qırıq bir səs
qulağıma pıçıldayır;
yaxındır Moskva.
Bu sözlər havada qırılır –
Mos...sss...kva...
Başını sallamış üfüqlər doğulur...

Moss...kva...
Odur, odur, qarşımda.
parovoz buxarı qıvrılır.
Moss...kva...
Darıxdım,
Çıxıram qapıya.
Sanki bu açıq qapıdan
tez qaçır səsboğan bir sükut,
Qapıdan salamsız-kəlamsız
səs, soyuq soxulur,
hərarət yox olur.

Qatarım dillənir:
neçə-neçə,
çamlı yollar keçə-keçə
gəlmişəm.
Aç, keçim!
Aç, keçim!
Yolumdan qaç, keçim!
Neçə çamlı yollar aşdım,
Çamlı yolda yuxu qaçdı.
Qaça-qaça qatarım tövşüyür
və deyir:
Moskva, Moskva!
Elə bil bağırır: – Qarovuuuul!
Qatarım deyəsən yorulub,
Əfsussss...

Qatardan ilkin Moskvaya
çıxdığım zaman,
Günəş,
bir də sarı saçlı sevgilim oldu
məni qarşılayan.
Dodağımda bal dadırkən
sevgilimin öpüşləri,
məni aldı isti qoynuna
röyalarımın şəhəri.

1933

QÜRUR NƏĞMƏSİ

Nə qəm, illər sovuşur,
getdikcə artır yaşım.
Bu həyat yollarında
qoy mərd ağarsın başım.
Mən sənin ilk sevgilin,
sən mənim könüldaşım.
Bundan sonra daha xoş
günümüz var, sevgilim!
Baharlı bağçamız var,
gülümüz var, sevgilim!

Bir tikanlı söz əgər
gül qəlbinə toxunsa,
yanağına göz yaşı
göyərçin kimi qonsa,
sənə təsəlli uzaq,
sıxıntılar yaxınsa,
aldanma!
Gün bizimdir,
Bizim həyat, sevgilim!
Bu yaraşıqlı dünya,
bu kainat, sevgilim!

Mən şeir yazmamışam
xurmayı saçlarına.
Tərifin yox sənin də,
ala gözlü yarına.
Mən verdim ulduzları
sənin ixtiyarına;
bəyən, oxşa, əzizlə,
sev, bizimdir, sevgilim!
Bu mavi, bu ləkəsiz göy
bizimdir, sevgilim!

Təyyarənin qanadı
buludları yararsa,